

Kuntapaikan hakeminen tilapäistä suojelua saavalle ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle

Mikä kuntapaikka on?

Kuntapaikka tarkoittaa ELY-keskuksen tekemää kuntaan osoittamista. ELY-keskus sopii kuntapaikalle osoittamisesta kunnan kanssa. Kunnan vastuulla on järjestää kuntapaikalle muuttavalle henkilölle asunto ja tarvittavat palvelut.

1.1.2023 alkaen kotoutumislain muutoksella on täsmennetty kuntaan osoittamisen pääasiallista kohderyhmää. Kuntapaikoille osoitetaan kiintiöpakolaiset ja oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat, joilla on vastaanottolain 6 §:ssä tarkoitettuja haavoittuvasta asemasta johtuvia erityistarpeita. 1.3.2023 alkaen myös tilapäistä suojelua saavat voidaan osoittaa kuntaan.

Yleiset periaatteet

Ilman huoltajaa Suomessa olevilla alaikäisillä katsotaan olevan haavoittuvasta asemasta johtuvia erityistarpeita¹, joten heille tulee aina hakea kuntapaikkaa. Näin toimitaan myös niiden ilman huoltajaa olevien alaikäisten kohdalla, jotka ovat maassa heistä huolehtivan läheisen kanssa. Kuntapaikkaa haetaan myös niille ilman huoltajaa oleville asiakkaille, jotka ovat hakeneet suojelua alaikäisenä ilman huoltajaa ja täysi-ikäistyneet vastaanottojärjestelmässä ollessaan.

Kuntapaikan hakeminen varmistaa ensinnäkin sen, että tieto alaikäisestä tai täysi-ikäistyneen jälkihuollon tarpeesta menee vastaanottavaan kuntaan ja hyvinvointialueelle. Lisäksi kuntapaikan hakemisella pyritään varmistamaan alaikäisenä maahan saapuneen asiakkaan palveluiden jatkuvuus ja jälkihuoltoon kuuluvat tukitoimet². Kuntaan siirtymisen yhteydessä alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus huolehtii siitä, että alaikäisen palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma ja hoito- ja kasvatussuunnitelma päivitetään kuntaan siirtymistä varten.

Tilapäistä suojelua saavalle asiakkaalle voi hakea kuntapaikkaa, kun kotikuntalain (1994/201) mukaiset edellytykset kotikunnan saamiselle täyttyvät. Tilapäistä suojelua saavan henkilön kohdalla tämä tarkoittaa yleisimmin sitä, että henkilöllä on vähintään vuoden pituinen oleskelulupa ja hän on asunut Suomessa yhtäjaksoisesti vuoden ajan. Kotikunnan saamisen edellytykset voivat täytyä myös muulla perusteella (esimerkiksi perheside, työ, opiskelu).

Alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus hakee asiakkaalle kuntapaikkaa ELY-keskukselta. Sijoittamisesta sovitaan ja kuntapaikkaa haetaan vasta, kun kotikunnan saamisen edellytykset täyttyvät.

Alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus ohjeistaa edustajaa hakemaan alaikäiselle kotikunnan rekisteröintiä Digi- ja väestötietovirastolta siinä vaiheessa, kun kuntaan siirtymisestä on sovittu ja kuntapaikkaa on haettu.

¹ Ks. laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011) 5 §

² Ks. laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 27 §

Kuntapaikka toiselta ELY-alueelta

Alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus tekee kuntapaikkahakemuksen oman sijaintialueensa ELY-keskukselle. Alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus ei lähde itsenäisesti etsimään kuntapaikkaa asiakkaalle. Tämä tehtävä kuuluu ELY-keskukselle.

Kuntapaikkaa haetaan ja se pyritään löytämään ensi sijassa oman ELY-alueen sisältä. Siirtyminen toiselle ELY-alueelle on kuitenkin mahdollista, jos omalla ELY-alueella ei ole riittävästi kuntapaikkoja. ELY-keskus ilmoittaa alaikäisyksikölle/vastaanottokeskukselle mahdollisimman pian kuntapaikkahakemuksen lähettämisen jälkeen, mikäli kuntapaikkaa ei löydy oman ELY-keskuksen alueelta. ELY-keskus on tämän jälkeen yhteydessä muihin ELY-keskuksiin ja neuvottelee kuntapaikkahakemuksessa olevien tietojen pohjalta siitä, mille alueelle asiakas voitaisiin sijoittaa. ELY-keskus informoi asiasta myös alaikäisyksikköä/vastaanottokeskusta ja alaikäisen edustajaa.

Kuntapaikan hakeminen – vastaanottokeskuksen tehtävät

1. Kun kuntaan siirtyminen tulee ajankohtaiseksi, alaikäisyksikön/vastaanottokeskuksen työntekijä kutsuu alaikäisen ja hänen edustajansa kuntaan siirtymisen infoon. Jos alaikäisellä on Suomessa hänestä huolehtiva läheinen, myös hänet voidaan lapsen tai edustajan suostumuksella kutsua tapaamiseen. Tapaamisessa kerrotaan kuntaan siirtymisen mahdollisuudesta sekä kuntaan siirtymisen prosessista.

Tapaamisen aikana tehdään yhteistyössä arviota siitä, haetaanko alaikäiselle kotikuntaa. Samalla tehdään vastaanottopalvelujen näkökulmasta arvio siitä, mikä asumisratkaisu (perheryhmäkoti, lapsesta huolehtivan läheisen luona asuminen, perhehoito, tuettu asuminen, itsenäinen asuminen) olisi alaikäiselle paras ja minkälaista tukea alaikäinen tulee tarvitsemaan kuntaan siirtymisen jälkeen. Keskustelun pohjalta ja vastaanottokeskuksen tuella edustaja ja lapsi tekevät yhdessä päätöksen kotikuntamerkinän ja kuntapaikan hakemisesta.

- Täysi-ikäistyneen, suojelua alaikäisenä ilman huoltajaa olevana hakeneen asiakkaan kanssa järjestetään samankaltainen kuntaan siirtymiseen liittyvä tapaaminen, täysi-ikäisyys huomioiden.
2. Alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus tekee asiakkaalle kuntapaikkahakemuksen heti asiakkaan kuntaan siirtymisen infon jälkeen. Kuntapaikkaa haetaan UMA-järjestelmän kautta sosiaalipalvelujen asian toimenpiteenä. Yksityiskohtaiset ohjeet hakemuksen tekemiseksi löytyvät UMA:n ohjeista (kohta V. Vastaanottokeskuksen sosiaaliasioita koskevat ohjeet). Kuntapaikkahakemuksessa on huomioitava seuraavat asiat:
 - Jos kuntapaikkaa haetaan jostakin tietystä kunnasta, kirjataan hakemukseen selkeät perustelut toiveelle (esim. perhesuhteet tai vammaan tai sairauteen liittyvät terveydenhuollolliset tarpeet).
 - Hakemukseen kirjataan, mikä on asiakkaan asumistilanne ja tarvitseeko hän asumispaikkaa esimerkiksi perheryhmäkodista tai tukiasumisyksiköstä. Täysi-ikäistyneille myös itsenäinen, tuettu asuminen on mahdollista. Yksityismajoitusasiakkaiden osalta hakemuksen liitteeksi laitetaan päätös yksityismajoituksesta. Jos päätöstä yksityismajoituksesta ei ole, riittää liitteeksi selvitys yksityismajoituksen perustiedoista. Koko yksityismajoitus selvitystä ei liitetä hakemukseen liitteeksi.
 - Hakemukseen tulee liittää asiakkaan (yli 12-vuotiaat) ja/tai edustajan allekirjoittama suostumuslomake asiakastietojen siirtoon. Lomake löytyy VOKnetistä [VOKnet - Kuntaan siirtyminen \(tiimeri.fi\)](https://www.voknet.fi).

- Hakemuksen liitteenä tulee olla sekä alaikäisyksikön/vastaanottokeskuksen työntekijän että alaikäisen edustajan yhteystiedot.
3. Alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus saa tiedon kuntapaikan myöntämisestä ELY-keskukselta UMan kautta sekä sähköpostilla. ELY-keskus lähettää tiedon kuntapaikan myöntämisestä myös alaikäisen edustajalle. Alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus tai edustaja tiedottaa asiakasta asiasta.
 4. Tämän jälkeen edustajan tulee hakea alaikäiselle kotikunnan rekisteröintiä Digi- ja väestötietovirastolta. Täysi-ikäistyneelle asiakkaalle annetaan asiasta tarpeen mukaista ohjausta ja neuvontaa ja tarvittaessa avustetaan kotikuntamerkin hakemisessa.

Siirtyminen alaikäisyksiköstä kuntaan

Alaikäisen muutto hänelle osoitettuun perheryhmäkotiin, tukiasuntoon tai omaan asuntoon pyritään toteuttamaan mahdollisimman pian kotikuntamerkin saamisen jälkeen. Muuton yhteydessä pidetään siirtopalaveri, jossa ovat paikalla alaikäisen lisäksi alaikäisyksikön/vastaanottokeskuksen työntekijä, vastaanottavan kunnan/hyvinvointialueen työntekijä, edustaja sekä mahdollisesti tulevan asumisyksikön työntekijä. Jos alaikäisellä on Suomessa hänestä huolehtiva läheinen, myös hänet voidaan kutsua alaikäisen tai edustajan suostumuksella tapaamiseen.

Jos siirtopalaveria ei jostain syystä pystytä järjestämään, alaikäisyksikkö siirtää olennaiset asiakastiedot asiakkaan (yli 12-v) tai edustajan suostumuksella kuntaan ja hyvinvointialueelle.

Kun ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle on osoitettu kuntapaikka, tulee hänen ottaa se vastaan. Alaikäinen ei siis voi kieltäytyä hänelle osoitetusta kuntapaikasta. Alaikäisyksikön työntekijän, vastaanottavan perheryhmäkodin/tukiasunnon työntekijän sekä edustajan tulee yhdessä keskustella alaikäisen kanssa kuntaan siirtymisestä, tukea häntä kasvatuksellisin keinoin sekä valmistella häntä muuttoon.

Yksityismajoituksessa olevien alaikäisten osalta huomioitavia asioita

Myös yksityismajoituksessa kunnassa asuvan läheisen ihmisen luona majoittuvalle ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle/täysi-ikäistyneelle tulee hakea kuntapaikkaa, jotta tieto alaikäisestä tai täysi-ikäistyneen jälkihuollon tarpeesta menee vastaanottavaan kuntaan ja hyvinvointialueelle. Lisäksi kuntapaikan hakemisella pyritään varmistamaan alaikäisenä maahan saapuneen asiakkaan palveluiden jatkuvuus ja jälkihuoltoon kuuluvat tukitoimet.

Kun kuntaan siirtyminen tulee ajankohtaiseksi, alaikäisyksikkö/vastaanottokeskus pyrkii järjestämään siirtopalaverin, jossa keskustellaan jatkotoimista yhdessä asiakkaan, yksityismajoitusperheen, edustajan, kunnan/hyvinvointialueen työntekijän ja alaikäisyksikön/vastaanottokeskuksen työntekijän kesken. Jos yhteistä tapaamista ei pystytä järjestämään, alaikäisen/täysi-ikäistyneen kuntaan siirtymisestä sovitaan kirjallisesti.

Alaikäistä on tärkeää kuulla ennen kuntaan siirtymistä. Jos käy ilmi, että alaikäinen ei halua jatkaa yksityismajoituksessa asumista, hänelle voidaan hakea perheryhmäkotiä tai tuetun asumisen paikkaa. Jos ennen kuntaan siirtymistä vastaanottokeskuksella herää huoli siitä, että yksityismajoitus ei ole asiakkaan edun kannalta paras mahdollinen vaihtoehto, se voi konsultoida asiassa lastensuojelua tai tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen. Kun vastaanottopalvelut ovat päättyneet, alaikäisen majoituksen ja palvelutarpeen arvioiminen kuuluu hyvinvointialueen vastuulle.

Jos kunnassa, jossa yksityismajoitusperhe asuu, ei ole tarjolla kuntapaikkoja, välittää vastaanottokeskus olennaiset asiakastiedot asiakkaan (yli 12-v) tai edustajan suostumuksella kuntaan/hyvinvointialueelle. Lisäksi yhteistyössä kunnan ja hyvinvointialueen kanssa pyritään varmistamaan asiakkaan palveluiden jatkuvuus.

Läheisen kanssa majoittuvien alaikäisten osalta huomioitavia asioita

Moni tilapäistä suojelua saava ilman huoltajaa oleva alaikäinen/täysi-ikäistynyt majoittuu tilapäistä suojelua saavan läheisen kanssa joko yksityismajoituksessa tai vastaanottokeskuksessa. Myös näissä tilanteissa alaikäisille/täysi-ikäistyneille asiakkaille tulee hakea kuntapaikkaa. Kuntapaikan hakeminen varmistaa sen, että tieto alaikäisestä tai täysi-ikäistyneen jälkihuollon tarpeesta menee vastaanottavaan kuntaan ja hyvinvointialueelle. Kuntapaikan hakemisella pyritään siis varmistamaan lapsen tai nuoren hoiva, huolenpito sekä palveluiden jatkuvuus.

Jos kunnalla, johon alaikäinen/täysi-ikäistynyt on muuttamassa, ei ole tarjolla kuntapaikkoja, välittää vastaanottokeskus olennaiset asiakastiedot asiakkaan/edustajan suostumuksella kuntaan/hyvinvointialueelle. Lisäksi yhteistyössä kunnan ja hyvinvointialueen kanssa pyritään varmistamaan asiakkaan palveluiden jatkuvuus.

Alaikäisestä/täysi-ikäistyneestä huolehtivalle läheiselle ei välttämättä aina tarvitse hakea kuntapaikkaa. Maahanmuuttovirasto on antanut erillisen ohjeen kuntapaikan hakemisesta aikuisille ja perheille. Ilman huoltajaa olevasta alaikäisestä/täysi-ikäistyneestä huolehtivalle läheiselle haetaan kuntapaikkaa kyseisen ohjeen mukaan. Jos läheiselle ei haeta kuntapaikkaa, tulee alaikäisen/täysi-ikäistyneen kuntapaikkahakemuksessa tuoda esille, että alaikäinen on siirtymässä kuntaan yhdessä hänelle läheisen henkilön kanssa.